

Regeringens proposition

1977/78: 113

om särskilt stöd till lantbruksföretag m. m. i vissa glesbygder;

beslutad den 2 mars 1978.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

ANDERS DAHLGREN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att ett särskilt stöd införs till investeringar i lantbruksföretag och verksamheter som kan ingå som en del i en yrkeskombination vid sådana företag. Sådana verksamheter är bl. a. stuguthyrning, tillsynsuppgifter och hantverk. Stödet föreslås kunna utgå inom sådana delar av inre stödområdet där det inte finns tillräcklig sysselsättning inom rimligt s. k. pendlingsavstånd. Även företag inom områden utanför inre stödområdet skall kunna komma i fråga för stöd. Stödet föreslås utgå i form av statsbidrag och kreditgarantier. Lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna föreslås få hand om administrationen.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-03-02

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Johansson

Föredragande: statsrådet Dahlgren

Proposition om särskilt stöd till lantbruksföretag m. m. i vissa glesbygder

1 Inledning

1972 års jordbruksutredning¹ (Jo 1972: 04) har den 24 mars 1977 avlämnat sitt huvudbetänkande (SOU 1977: 17) Översyn av jordbrukspolitiken. Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av styrelsen för internationell utveckling, överbefälhavaren, socialstyrelsen, bankinspektionen, konjunkturinstitutet, statskontoret, riksrevisionsverket, lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd, statens jordbruksnämnds konsumentdelegation, skogsstyrelsen, statens livsmedelsverk, Sveriges lantbruksuniversitet, statens naturvårdsverk, koncessionsnämnden för miljöskydd, kommerskollegium, generaltullstyrelsen, näringsfrihetsombudsmannen, statens pris- och kartellnämnd, konsumentverket, överstyrelsen för ekonomiskt försvar, arbetsmarknadsstyrelsen, statens lantmäteriverk, statens industriverk, samtliga länsstyrelser med undantag av länsstyrelsen i Hallands län, 1972 års skatteutredning, miljöskyddsutredningen, prisregleringskommittén, delegationen för glesbygdsfrågor, fullmäktige i riksbanken, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Centralorganisationen SACO/SR, Svenska lantarbetareförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen, Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Sveriges industriförbund, Sveriges grossistförbund, Samarbetsorganet i jordbruksfrågor för enskild handel och industri, Kooperativa förbundet, Svenska sockerfabriks AB, Familj jordbrukarnas riksförbund, Hushållningssällskapens förbund och Svenska samernas riksförbund.

¹ Generaldirektören Ingvar Widén, ordförande, riksdagsledamöterna Eric Enlund, Axel Kristiansson och Åke Victorsson samt f. ledamöterna av riksdagen Rolf Eliasson, Per Israelsson, Marta Lindberg, Sven Persson och Karl Rask.

Flera länsstyrelser har bilagt yttranden av olika länsorgan. Lantbruksstyrelsen har bifogat yttranden från samtliga lantbruksnämnder. Även andra remissinstanser har överlämnat av dem inhämtade yttranden. Härutöver har yttranden inkommit från vissa sammanslutningar m. m.

Riksdagen har i december 1977 fattat beslut om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken, m. m. (prop. 1977/78:19, JoU 1977/78:10, rskr 1977/78:103).

I propositionen (s. 206) uttalade jag att jag senare under 1977/78 års riksmöte skulle föreslå regeringen att förelägga riksdagen en särskild proposition på grundval av jordbruksutredningens förslag om särskilt regionalpolitiskt jordbruksstöd.

2 Nuvarande stöd till företag i glesbygder

2.1 Skärgårdsstöd

Skärgårdarna har områden som är värdefulla från kultur-, natur- och rekreationssynpunkt. För att dessa områden skall kunna bevaras och utnyttjas för nämnda ändamål är det angeläget att det finns en bofast skärgårdsbefolkning där. För att på sikt bibehålla och ge sysselsättning åt en bofast befolkning i skärgårdarna beslutade riksdagen år 1976 (prop. 1975/76:88, JoU 1975/76:34, rskr 1975/76:256) om särskilda statliga stödsatser. Det finansiella stödet administreras av lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna.

Stödet skall stimulera utvecklingen av företag och näringsfång som är lämpade för en lokalisering till skärgården och som på lång sikt kan ge sysselsättning och tillfredsställande utkomst åt den fast bosatta befolkningen. Stödet bör såvitt möjligt inriktas mot specialiserade företag som kan bestå på sikt. Förutsättningarna för företag i skärgården är emellertid sådana att man ofta får räkna med att flera olika driftsgrenar ingår i ett och samma företags verksamhet. Exempel på verksamheter som kan bedrivas vid specialiserade eller mångsidiga s.k. skärgårdsföretag är jordbruk, trädgårdsodling, skogsbruk, fiske, fiskodling, stuguthyrning, varvsrörelse, tillsynsuppgifter, taxibåtstrafik, båtuthyrning, hantverk, småindustri och förädlingsindustri.

Med skärgård avses i första hand öar utan fast landförbindelse och med bofast befolkning. I andra hand avses också öar med fast landförbindelse och kust- eller strandområde som har ett naturligt samband med skärgården. Förhållandena i övrigt skall i dessa senare fall vara likartade med dem som råder på öar utan fast landförbindelse. Vid denna bedömning skall stor hänsyn tas till bl. a. det geografiska läget och förbindelserna med serviceorter. Länsstyrelsen har att precisera dessa kustnära områden.

Statligt stöd lämnas i form av lånegaranti och statsbidrag. Skärgårdsstöd får inte lämnas om annat statligt stöd utgår för samma verksamhet eller, i

fråga om fiskeföretag, om annat statligt stöd kan utgå. Stödet får inte motverka jordbrukets rationalisering.

Lånegaranti lämnas för investering i byggnad eller anläggning som är avsedd för stadigvarande bruk i skärgårdsföretag samt för anskaffning av maskiner och andra inventarier. Lånegaranti lämnas inte för förvärv av mark eller annan fast egendom.

Statsbidrag lämnas för

1. investering i byggnad eller annan anläggning som är avsedd för stadigvarande bruk i skärgårdsföretag,
2. anskaffning av maskiner för industriell eller därmed jämförbar produktion.

Statsbidrag lämnas inte

1. för investering i sådan byggnad, anläggning eller maskin som lätt kan avyttras, med undantag för båtar som är nödvändiga för driften av skärgårdsföretag,
2. för förvärv av mark eller annan fast egendom,
3. om sökanden själv eller tillsammans med familjemedlem har likvida medel eller inkomster av sådan storlek att statsbidrag inte kan anses motiverat.

Statsbidrag utgår med högst 50% av godkänd kostnad. Bidrag får inte utgå med högre belopp än 75 000 kr. för varje investeringstillfälle som leder till ökade sysselsättningsmöjligheter. Bidrag utgår inte, om bidragsbeloppet skulle understiga 2 500 kr.

Bidrag beviljas normalt med 50% till företag med verksamhet på öar utan fast landförbindelse och med bofast befolkning. Till företag på öar med fast landförbindelse eller inom kustnära fastlandsområden reduceras bidragen i regel till 25%.

För skärgårdsstöd har för budgetåret 1977/78 anvisats 6 milj. kr. för vardera statsbidrag och lånegarantier.

2.2 Regionalpolitiskt stöd

Kungörelsen (1970: 180) om statligt regionalpolitiskt stöd (omtryckt 1976: 379, ändrad senast 1977: 1129) omfattar bl. a. regler/föreskrifter för lokaliseringsstöd, introduktionsstöd, utbildningsstöd och sysselsättningsstöd.

Lokaliseringsstöd utgår i form av lokaliseringsbidrag, avskrivningslån, lokaliseringslån, lånegaranti och ersättning vid flyttning av företag. Stödberättigad verksamhet är industriell och industriliknande verksamhet, industriservice, viss partihandel och uppdragsverksamhet, verksamhet inom turistnäringen samt central privat förvaltning vid utflyttning från storstadsområde. Lokaliseringsstöd kan lämnas för investeringar i byggnader, maskiner, arbetsredskap och verktyg, anskaffning av omsättningsstillgångar och flyttning av företag. Stödet lämnas i första hand inom det s. k. all-

männa stödområdet och gränsoområdet till detta. Regeringen har därutöver beslutat att vissa kommuner under tiden den 1 december 1977 – den 30 juni 1979 skall jämfställas med gränsoområdet till det allmänna stödområdet. Stöd kan till viss del ges även utanför dessa områden, bl. a. om en ort till följd av industrinläggning bör tillföras ytterligare industriell eller industriliknande verksamhet.

Som allmänna förutsättningar för lokaliseringsstöd gäller bl. a. att verksamheten skall bedömas medföra varaktig sysselsättning för arbetskraften, få tillfredsställande lönsamhet och utövas i ort där goda förutsättningar finns för verksamheten.

Introduktionsstöd lämnas till sådana företag inom det allmänna stödområdet, som nyanställer personal i samband med nyetablering eller utvidgning av verksamhet, under förutsättning att verksamheten bedöms medföra varaktig sysselsättning för arbetskraften och få tillfredsställande lönsamhet. Stödet avser att täcka kostnader för allmän inträning av den nyanställda personalen.

Utbildningsstöd lämnas för det antal personer som nyanställs i nystartad eller utvidgad verksamhet som bedöms medföra varaktig sysselsättning för arbetskraften i verksamheten eller i verksamhetsorten samt få tillfredsställande lönsamhet och som utövas i ort där goda förutsättningar finns för verksamheten. Utbildningsstöd kan lämnas under högst ett år. Stödets storlek bestäms från fall till fall. Utbildningsstöd kan efter regeringens beslut utgå även till företag utanför stödområdet.

Sysselsättningsstöd lämnas för varje årsarbetskraft varmed antalet årsarbetskrafter under ett kalenderår har ökat i förhållande till motsvarande antal under närmast föregående kalenderår (förstaårsstöd). Om förstaårsstöd har lämnats, lämnas stöd under ytterligare två år för den ökning som kvarstår. Stödberättigad verksamhet är densamma som för lokaliseringsstöd med undantag för verksamhet inom turistnäringen och utflyttande central privat förvaltning. Sysselsättningsstödet är begränsat till det s. k. inre stödområdet. Efter beslut av regeringen i varje särskilt fall kan dock sysselsättningsstöd lämnas i vissa fall till företag i skärgårdsområde utanför inre stödområdet. Under år 1975 påbörjades en försöksverksamhet med sysselsättningsstöd i samband med lokaliseringsstöd till företag i gränsoområdet till det inre stödområdet samt på Gotland. En motsvarande försöksverksamhet påbörjades samtidigt med sysselsättningsstöd till turistföretag inom det inre stödområdet.

Från fjortonde huvudtitelns anslag *Särskilda stödåtgärder i glesbygder* täcks kostnaderna för bl. a. genomförande av speciella projekt som främjar företagsamhet i glesbygder och skärgårdar.

Småföretagen i glesbygderna och i skärgårdarna har i många fall särskilda behov av rådgivning och service från företagareföreningarna. År 1973 infördes därför en möjlighet för företagareföreningarna att få särskilda statsbidrag för åtgärder i glesbygderna (prop. 1973: 50, InU 1973: 7, rskr

1973: 248). Fr. o. m. år 1976 finns motsvarande möjlighet att stödja företagen i skärgårdarna (prop. 1975/76: 88, JoU 1975/76: 34, rskr 1975/76: 256). Stödet är inriktat på konkreta projekt och föreningarnas framställningar om medel för sådant ändamål prövas av regeringen från fall till fall.

Inom ramen för nämnda anslag bekostas även *bidrag till kommuner* för objektinventering och utförande av godkända arbetsobjekt efter beslut av regeringen i varje särskilt fall. Under budgetåret 1977/78 avses intensifierad kommunal sysselsättning (IKS) i form av genomförande av sådana sysselsättningsprojekt bedrivna i tolv kommuner. För ändamålet har 12 milj. kr. anvisats.

Företagareföreningen i varje län bedriver dels konsult- och serviceverksamhet, dels egen utlåning och förmedling av krediter till företag inom hemslöjd, hantverk och småindustri. Riksdagen fattade hösten 1977 (prop. 1977/78: 40, NU 1977/78: 34, rskr 1977/78: 110) beslut om inrättande av länsvisa utvecklingsfonder. Beslutet innebär att företagareföreningarna ombildas till stiftelser med staten och resp. landsting som huvudmän. I samband med en allmän utbyggnad av den regionala näringspolitiken avses utvecklingsfonderna få en vidare målgrupp än de hittillsvarande föreningarna. Fonderna skall i fortsättningen med krediter och andra former av service kunna stödja såväl mindre och medelstora tillverkande företag som de serviceföretag som riktar sina tjänster till tillverkningsföretagen. De rena jordbruksföretagen hör emellertid till de typer av företag som tills vidare avses vara undantagna från målgruppen.

Föreningarna har inom ramen för sin glesbygdsvärksamhet även möjlighet att ge bidrag till företag som anlitar *hemarbetare* i glesbygder. Sådana bidrag syftar till att kompensera de merkostnader som föranleds av att arbetet bedrivs i hemmen.

2.3 Stöd till kommersiell service i glesbygd

Förordningen (1973: 608) om statligt stöd till kommersiell service i glesbygd omfattar bl. a. hemsändningsbidrag och investeringsstöd.

Hemsändningsbidrag utgår till kommun som helt eller delvis bekostar hemsändning till hushåll av dagligvaror. Bidraget utgör 35% av kommunens nettoutgift för hemsändningen. Ansökan om hemsändningsbidrag görs hos länsstyrelse senast två månader efter bidragsåret, som omfattar tiden den 1 augusti—den 31 juli.

Investeringsstöd utgörs av avskrivningslån, investeringslån och kreditgaranti. Stödberättigade är näringsidkare som säljer dagligvaror eller bensin. Som allmän förutsättning gäller att stödet behövs för att tillgodose behovet av kommersiell service och att denna service genom stödet bedöms kunna vidmakthållas på någon sikt. Investeringsstöd kan lämnas för investeringar i affärslokal eller annan byggnad som behövs för verksamheten samt för inredning och utrustning. Stöd kan också utgå till varubuss. Stödet lämnas i första hand inom det s. k. inre stödområdet. Avskrivnings-

lån får motsvara högst 35% eller om särskilda skäl finns högst 50% av investeringskostnaden. Avskrivningslån och investeringslån får tillsammans motsvara högst två tredjedelar av nämnda kostnad. Ansökan om investeringsstöd görs hos länsstyrelse.

Riksdagen har vid 1977/78 års riksmöte (prop. 1977/78:8, NU 1977/78: 14, rskr 1977/78: 43) fattat beslut om en utbyggnad av stödet till kommersiell service i glesbygd. Det innebär att investeringsstöd från den 1 juli i år lämnas över hela landet mot tidigare endast inom det inre stödområdet. Fortfarande gäller dock att stödet skall inriktas på varuförsörjningen i glesbygder och jämförbara områden, exempelvis skärgårdar. Vidare krävs att kommunen har genomfört den varuförsörjningsplanering som behövs för att stödet skall komma till bästa användning. Slutligen gäller att stöd skall utgå endast i den utsträckning som behövs för att en tillfredsställande service skall kunna upprätthållas. För budgetåret 1978/79 har regeringen föreslagit en höjning av det statliga stödbeloppet från 3 till 6 milj. kr.

Vidare kan driftstöd utgå till näringsidkare när det gäller tillfälliga lösningar under en begränsad övergångstid. Driftstödet skall ses som en ersättning från det allmännas sida för en samhällsekonomiskt viktig funktion som inte kan fullgöras på affärsmässiga grunder. Det är alltså inte primärt fråga om stöd till företaget som sådant.

Kreditgaranti kan erhållas för anskaffning av varulager. Enligt det nya beslutet kan garantin lämnas på hela det belopp som erfordras för inköp av varulager.

Någon ändring av hemsändningsbidraget till kommuner som subventionerat hemsändningsverksamhet inom sitt område har inte skett. För budgetåret 1978/79 har 1,8 milj. kr. anvisats för detta stöd.

2.4 Statligt finansieringsstöd till jordbruket

Som inledningsvis har nämnts har riksdagen i december 1977 beslutat om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken. I fråga om det statliga finansieringsstödet till jordbrukets rationalisering gäller fr. o. m. den 1 juli 1978 följande.

Målgruppen för det statliga finansieringsstödet till jordbrukets rationalisering omfattar de i jordbruket yrkesverksamma med huvudsaklig sysselsättning i jordbruk och skogsbruk. Stöd utgår således endast till personer som kan beräknas få sin huvudsakliga sysselsättning på och ta sin huvudsakliga inkomst från den brukningsenhet som stödet avser. Som allmänna villkor för stöd gäller vidare att företagen skall ha förutsättningar att på lång eller kort sikt uppfylla jordbrukspolitikens rationaliseringsmål, dvs. framställa jordbruksprodukter till acceptabelt låga produktionskostnader (effektivitetsmålet) och samtidigt bereda de i företagen sysselsatta en med jämförbara grupper likvärdig ekonomisk och social standard (inkomstmålet).

Finansieringsstöd utgår i första hand till utvecklingsbara företag, dvs.

företag som på såväl lång som kort sikt kan uppfylla effektivitetsmålet. Även begränsat utvecklingsbara företag, dvs. företag som enbart på kort sikt kan uppfylla effektivitetsmålet, kan få stöd om företagen under den närmaste framtiden saknar avgörande betydelse för de utvecklingsbara företagens uppbyggnad. Rationaliseringsstöd till begränsat utvecklingsbara företag bör i allmänhet avse begränsade åtgärder. Dessa bör som regel vara anpassade till brukarens återstående yrkesverksamma tid och under denna tid underlätta jordbruksdriften och göra den mer effektiv. Stöd till nyetablering på ett begränsat utvecklingsbart företag utgår inte. Det allmänna villkoret att företaget skall svara för brukarens huvudsakliga sysselsättning och inkomst skall också vara uppfyllt. Utvecklade företag kan få stöd bl. a. om åtgärden i fråga innebär en rationalisering inom ramen för befintliga resurser.

Till företag som inte är utvecklingsbara utgår i princip inget stöd. Den gruppen av företag omfattar framför allt mindre jord- och skogsbruksföretag, vilka inte har eller som efter lämplig investering inte kan få en sådan omfattning och kombination av resurser att de varken på lång eller på kort sikt kan uppfylla det rationaliseringspolitiska målet. I områden med allmänt svaga förutsättningar för jordbruk domineras företagsstrukturen ofta av sådana företag. Exempel härpå utgör norra Sveriges inland. Möjligheterna att med rationaliseringspolitiska medel stödja jordbruket i sådana områden är därför begränsade.

Stöd lämnas i huvudsak som kreditgarantier. Som komplettering till kreditgarantierna lämnas statsbidrag främst i norra Sverige. Vidare kan lån med uppskjuten ränta erhållas vid nyetablering inom jordbruket av välutbildade jordbrukare med otillräckligt eget kapital.

Stödet delas in i dels ett allmänt rationaliseringsstöd, dels ett regionalt rationaliseringsstöd. Det allmänna stödet utgår i hela landet och utgör grunden för det statliga stödet till jordbrukets rationalisering. Stödet består huvudsakligen av kreditgarantier. Lånegaranti kan lämnas till förvärv av jordbruksföretag eller kombinerade jordbruks- och skogsbruksföretag. Om särskilda skäl föreligger kan även lånegaranti beviljas till nyetablering på en ren skogsfastighet. Vidare kan lånegaranti lämnas till yttre rationalisering, dvs. vid förvärv av tillskottsmark till jordbruksföretag eller skogsbruksföretag samt vid förbättring av brukningsenhets arrondering. Garanti för lån kan även utgå till inre rationalisering, i huvudsak investeringar i byggnader och markanläggningar, t. ex. täckdikning. Dessutom kan lånegaranti lämnas för vissa andra ändamål såsom anskaffning av jordbruksinventarier, rörelsekapital och maskiner för gemensam användning m. m.

Det allmänna rationaliseringsstödet omfattar förutom kreditgarantier även statsbidrag till yttre och i vissa fall inre rationalisering. Bidrag till inre rationalisering kan utgå i samband med införande av för jordbruket ny teknik eller annan liknande åtgärd som från allmän synpunkt framstår som angelägen, men som från den enskildes synpunkt framstår som ekonomiskt riskfylld. Vidare kan bidrag i vissa fall lämnas till investering i gemensam-

hetsanläggning m. m. som berör flera samverkande företag. Statsbidrag till inre rationalisering inom ramen för det allmänna rationaliseringsstödet utgår med högst 25 % av godkänd investeringskostnad.

Som komplement till det allmänna rationaliseringsstödet utgår ett regionalt rationaliseringsstöd till jordbruket i norra Sverige i form av bidrag till inre rationalisering till utvecklingsbara och begränsat utvecklingsbara företag. Bidrag till utvecklingsbara företag utgår med högst 25 % och i vissa fall högst 40 % av godkänd kostnad. Till investeringar i ekonomibyggnader utgår bidrag med högst 250 000 kr. eller i vissa fall högst 400 000 kr. Bidrag under 10 000 kr. utgår inte. Begränsat utvecklingsbara företag kan erhålla bidrag med högst 25 % av godkänd kostnad. Till ekonomibyggnadsåtgärder utgår bidrag med högst 40 000 kr. Bidrag under 5 000 kr. utgår inte.

2.5 Statligt stöd till skogsbruket i norra Sverige

Det statliga stödet till skogsbruket i norra Sverige utvidgades väsentligt fr. o. m. budgetåret 1974/75. Sålunda höjdes bidraget till byggande av skogsbilvägar i det inre stödområdet från högst 50 % till högst 75 % av godkänd kostnad. Samtidigt infördes ett omfattande, förbättrat stöd till skogsvård i Norrland och nordvästra Svealand. Till återväxtåtgärder, röjning, dikning m. m. utgår bidrag med mellan 40 och 70 % beroende på skogsägargrupp och område. I det inre stödområdet är sålunda bidraget till enskilda personer högst 70 % och till övriga skogsägare högst 60 %. För innevarande budgetår får bidrag till skogsvägbyggnadsföretag i det inre stödområdet beviljas med sammanlagt högst 21,5 milj. kr. och bidrag till skogsvård i norra Sverige med högst 49 milj. kr.

1973 års skogsutredning har gjort en översyn av det statliga stödet till skogsbruket. Utredningen har, bl. a. av regionalpolitiska skäl, föreslagit ett väsentligt ökat stöd till skogsvård inom ett särskilt stödområde i norra Sverige. Utredningens förslag remissbehandlas f. n. Regeringen har för avsikt att våren 1979 förelägga riksdagen en proposition om skogspolitiken.

2.6 Statligt stöd till fiskets rationalisering

I propositionen (1977/78: 112) om riktlinjer för fiskeripolitiken, m. m. föreslås bl. a. ett särskilt rationaliseringsstöd till fisket i kust- och skärgårdsområden eller vid insjöar där fisket har särskild regionalpolitisk betydelse. Stödet föreslås utgå i form av statsbidrag med högst 50 % av investeringskostnaden, dock med högst 100 000 kr. För att stöd skall få utgå bör det enligt förslaget från allmän synpunkt vara önskvärt att upprätthålla ett fiske i området. Vidare bör i det enskilda fallet saknas möjligheter till alternativ sysselsättning inom rimligt pendlingsavstånd. Stödet föreslås vidare endast kunna utgå när förutsättningar saknas att skapa ett helt rationellt fisketföretag.

Stödet till fiskets rationalisering i övrigt föreslås kunna utgå i form av fiskerilån och lånegaranti samt i vissa fall i form av statsbidrag.

3 Jordbruksutredningens förslag

I vissa områden av vårt land, framför allt i norra Sveriges inland, kan huvuddelen av jordbruksföretagen inte erhålla statligt finansieringsstöd till rationalisering av jordbruket. Förutsättningarna för jordbruk är där i allmänhet mindre goda. Företagen är oftast små och saknar förutsättningar för att på kort eller lång sikt uppfylla det rationaliseringspolitiska målet. Ett stöd till dessa företag kan emellertid enligt utredningen i vissa fall vara motiverat av både sysselsättnings- och regionalpolitiska skäl. Om samhället vill behålla sådana bygder befolkade har jordbruket ofta stor betydelse för att nå detta mål. Om kompletterande sysselsättning kan erhållas inom rimligt pendlingsavstånd, torde detta enligt utredningen vara tillräckligt för bygdens fortsatta existens. I en del områden saknas emellertid i stort sett möjligheter att erhålla kompletterande sysselsättning utanför jordbruket. Om särskilda stödinsatser blir nödvändiga i sådana områden, bör dessa insatser enligt utredningen även omfatta ett stöd till jordbruket.

Utredningen har föreslagit att ett särskilt regionalpolitiskt jordbruksstöd införs i nämnda områden. Stödet är avsett att utgöra en integrerad del av samhällets insatser för att upprätthålla näringsliv, service m. m. i områden som det från allmän synpunkt är angeläget att hålla befolkade. Stödet skall kunna utgå i hela landet i områden med allmänt svaga förutsättningar för ett näringsliv där samhället har satt in eller planerar att sätta in olika stödåtgärder. Som allmänna villkor för stöd bör enligt utredningen gälla att det från allmän synpunkt är angeläget att området behålls befolkat och att det inte finns tillräckliga sysselsättningsmöjligheter inom rimligt pendlingsavstånd.

De åtgärder som bör komma till utförande sägs kunna vara av olika slag och beröra flera organ för det allmänna såsom länsstyrelse, lantbruksnämnd, länsarbetsnämnd, företagareförening, kommuner etc. Därför föreslås att en plan bör upprättas för det aktuella området, vilken visar vilka åtgärder som bör utföras och vilka insatser samhället (staten, landsting, kommuner etc.) är berett att göra. Vid upprättandet av planen – som kan initieras av berörd myndighet – bör samråd ske mellan de olika myndigheterna. När planen har upprättats skall den behandlas av länsstyrelsen. Godkänns planen skall framställning därefter ske till lantbruksstyrelsen som skall pröva om området kan komma i fråga för särskilt regionalpolitiskt jordbruksstöd. Stödet bör – sedan området godkänts av lantbruksstyrelsen – administreras av vederbörande lantbruksnämnd.

Enligt utredningen bör stöd kunna utgå till jordbruksföretag under följande förutsättningar.

- Annat statligt stöd till rationalisering av jordbruksdriften skall inte utgå, men företaget skall ändå kunna utgöra en grund för brukarens sysselsättning och inkomst.
- Åtgärden skall medföra en rationalisering och förbättring av sysselsättnings- och inkomstmöjligheterna i jordbruket. Saknas full sysselsättning i jord- och skogsbruket efter den planerade åtgärdens utförande skall kompletterande sysselsättning kunna erhållas i annan verksamhet.
- Lånegaranti föreslås utgå till rationaliseringsåtgärd som avser ekonomihyggnad och markanläggning, till anskaffning av djur, maskiner och rörelsekapital, till förvärv av tillskottsmark samt i samband med nyetablering till förvärv av företag som skulle kunna komma i fråga för lånegaranti till rationaliseringsåtgärd.
- Statsbidrag föreslås utgå till rationaliseringsåtgärd som avser ekonomihyggnad och markanläggning. Bidrag bör lämnas med högst 50% av godkänd kostnad, dock med högst 75 000 kr.

Utredningen erinrar också om att jordbrukare även kan komma i fråga för andra stödformer såsom IKS och stöd till handikappade jordbrukare genom näringshjälp och arbetshjälpmedel.

4 Remissyttrandena

Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar förslaget utan erinran. Länsstyrelserna i norra Sverige och i vissa andra delar av landet anser det särskilda regionalpolitiska jordbruksstödet värdefullt för att i sysselsättningssvaga områden främja näringslivet.

Flera remissinstanser betonar vikten av att det föreslagna stödet bör ses som en integrerad del av samhällets insatser för att upprätthålla sysselsättning, service m. m. i områden som det från allmän synpunkt är angeläget att hålla befolkade. *Lantbruksstyrelsen* bedömer att samhällets möjligheter att underlätta skapandet av sysselsättningsmöjligheter utöver det föreslagna stödet är starkt begränsade med nuvarande stödformer. Därför ifrågasätts om inte det regionalpolitiska jordbruksstödet i likhet med skärgårdsstödet bör omfatta även investeringsstöd till annan verksamhet än jordbruk. Liknande synpunkter framförs av *länsstyrelserna i Stockholms, Blekinge, Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län, delegationen för glesbygdsfrågor* samt *Svenska lantarbetareförbundet*.

Vissa länsstyrelser anser att länsstyrelserna bör fastställa de områden i vilka stödet skall kunna utgå. Vidare ifrågasätts om behov av en särskild plan alltid finns när eventuella insatser övervägs i begränsade områden. Länsplaneringen anses i de flesta fall kunna utgöra underlag för länsstyrelsernas beslut. Även *LRF* anser att länsplaneringen bör kunna utgöra tillräckligt beslutsunderlag.

Länsstyrelsen i Uppsala län anser det från naturvårdssynpunkt vara viktigt att de områden som omfattas av det särskilda regionalpolitiska stödet inte fixeras till administrativa gränser utan att viss flexibilitet medges så att största möjliga hänsyn kan tas till rådande naturförhållanden. Det bör vidare enligt *länsstyrelsen i Blekinge län* vara problemets art och omfattning som skall vara vägledande för regionalpolitiska insatser och inte en Orts geografiska belägenhet. *LRF* anser att stödet utan undantag bör kunna utgå, där tillräckliga sysselsättningsmöjligheter inom rimligt pendlingsavstånd saknas.

Flera remissinstanser framhåller att tillämpningsreglerna för stödet bör göras liberala. *Svenska lantarbetareförbundet* anser dock med hänsyn till kostnaderna för jordbruksproduktionen i aktuella områden att stor restriktivitet bör iakttas i fråga om stöd till ofullständiga jordbruk. Möjligheterna att ge stöd till annan verksamhet som kan bidra till ett differentierat näringsliv i dessa bygder bör prövas.

Länsstyrelsen i Norrbottens län finner det oklart hur stödet till de begränsat utvecklingsbara företagen förhåller sig till det särskilda regionalpolitiska stödet. Två sådana stödformer i samma område kan medföra vissa oklarheter i tillämpningen.

Länsstyrelserna i Stockholms, Västernorrlands och Jämtlands län anser att gränsen för bidrag bör höjas. *Lantbruksstyrelsen* anför att i de fall kompletterande sysselsättning utanför företaget saknas kan behov av relativt omfattande investeringar föreligga för att skapa tillräcklig sysselsättning. Styrelsen föreslår därför att om särskilda skäl föreligger bidrag bör kunna lämnas med högst 125 000 kr. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser att bidrag bör utgå till djuranskaffning. För att stödet skall kunna åstadkomma någon effekt för landskapsvården anser *länsstyrelsen i Stockholms län* att driftsbidrag för betesdrift bör kunna lämnas.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att kravet på kompletterande sysselsättning i de fall sysselsättningen på det egna företaget inte är tillräcklig bör utgå. Det väsentliga bör vara att försörjningsmöjligheterna förbättras. Liknande synpunkter framför *LRF*.

Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar utan erinran förslaget att lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna skall handha administrationen av stödet. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser dock att länsstyrelsen bör ta ansvaret för den nya stödformen.

Flera remissinstanser bedömer att stödet kommer att kräva större anslag än vad utredningen angett. *Lantbruksstyrelsen* uppskattar medelsbehovet för bidrag till 10 milj.kr. och behovet av lånegarantiram till 10 milj.kr. Styrelsen framför även att varje lantbruksnämnd som bedöms få administrera regionalpolitiskt stöd av någon omfattning bör förstärkas med en handläggare.

5 Vissa framställningar

5.1 Framställning av delegationen för glesbygdsfrågor om åtgärder för att främja bygdeturism och stärka sysselsättningen i glest bebyggda områden

Delegationen för glesbygdsfrågor har bl. a. i uppdrag att bevaka för glesbygden specifika sysselsättningsfrågor. Delegationen har i skrivelse till regeringen (industridepartementet) den 14 september 1977 föreslagit att ett stöd införs till bygdeturism i glesbygd. Med bygdeturism avser delegationen sådan turistverksamhet som drivs direkt av lokalbefolkningen. Den viktigaste formen är uthyrning av stugor.

Förslaget innebär att ett stöd bör införas för upprustning och nyuppförande av stugor för uthyrning. Stödet bör vara avsett för enskilda personer som är i behov av kompletterande sysselsättning och inkomstförstärkning. Det kan gälla jordbrukare, lanthandlare, småföretagare, anläggningsarbetare m. fl. Stöd föreslås utgå om möjligheterna till sysselsättning förbättras för boende i glest bebyggda områden med få alternativa sysselsättningsmöjligheter. Sysselsättningsmöjligheterna för kvinnor bör särskilt beaktas.

Stödet föreslås begränsat till *det inre stödområdet*. Överväganden om stödområdesgränserna behandlas av sysselsättningsutredningen. Delegationen finner ingen anledning att nu gå in och för detta ändamål göra eventuella förändringar av denna avgränsning.

Stödbeloppet bör utgå med 25 % av kostnaden, dock med högst 20000 kr. per stuga. Därmed ges möjligheter att stödja ett någorlunda varierat utbud av uthyrningsstugor.

Stödet föreslås få formen av ett avskrivningslån på tio år. Som villkor föreslås gälla att ägaren förbinder sig att hyra ut stugan/stugorna under avskrivningstiden genom ett förmedlingsorgan som är lämpligt för ortens förhållanden.

Finansieringen i övrigt får klaras av sökanden. Statlig kreditgaranti föreslås inte utgå, bl. a. för att begränsa administrationskostnaderna.

Varje enskild sökande föreslås få stöd till högst fem stugor. I det fall en grupp av enskilda går samman kan antalet stödberättigade stugor ökas, dock ej till fler än vad varje enskild skulle kunna beviljas.

Ansökan om stöd inges till kommunen, som med eget yttrande vidarebefordrar den till länsstyrelsen. Länsstyrelsen föreslås besluta i ärendena. Motivet härför är att stödet skall omfatta en rad olika verksamheter. Länsstyrelsen bör innan beslut fattas samråda med olika länsmyndigheter och andra länsorgan, exempelvis länsarbetsnämnd, lantbruksnämnd, företagareförening och länsturistorganisation.

Delegationen föreslår att 7,5 milj. kr. anslås för ändamålet. Anslaget bör fördelas på de berörda länen på så sätt att vart och ett av länen får ca 200000 kr. för varje kommun belägen inom det inre stödområdet. Detta får dock endast ses som en beräkningsgrund. Länsstyrelsen bör ha frihet att fördela medlen inom länet på sätt som den finner vara bäst. Länsstyrelsen

bör också ha möjlighet att använda en del av medlen till att främja bygdeturismen, t. ex. genom samordning av uthyrningen av stugor i kommunerna.

Delegationens förslag har remitterats till Beredningen för samordning av statens insatser för rekreation (rekreationsberedningen), arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och Sveriges turistråd.

Rekreatonsberedningen arbetar f. n. med ett betänkande om turism och rekreation där även delegationens förslag behandlas. Beredningens kommande förslag begränsar inte ett eventuellt stöd till att gälla det inre stödområdet. Beredningen anser det också väsentligt att som villkor för ett eventuellt stöd skall gälla att stugorna skall användas för korttidsuthyrning.

AMS framhåller att de direkta sysselsättningseffekterna för drift och underhåll av exempelvis stugbyar ofta är begränsade i relation till investeringarnas omfattning. Det föreslagna stödet bedöms dock kunna bidra till en förbättrad sysselsättning för vissa glesbygdsområden. En samordning av stödet med andra åtgärder för att stödja sysselsättningen i dessa områden är angelägen.

Sveriges turistråd tillstyrker förslaget.

5.2 Framställning av länsstyrelsen i Västerbottens län om införande av stöd till kombinationssysselsättning vid jordbruksföretag i det inre stödområdet, m. m.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har i skrivelse till regeringen den 20 juni 1977 hemställt att ett kombinationsstöd införs för att utveckla företag som bygger på flera olika verksamheter, t. ex. lantbruksturism. Även andra kombinationsföretag än där lantbruk ingår föreslås kunna erhålla stöd.

Eftersom förhållandena i glesbygden i Norrlands inland – behov av kompletterande sysselsättning och företag byggda på flera verksamhetsgrenar – i stort överensstämmer med dem i skärgårdsområdena, bör samma grundprinciper som för skärgårdsstödet gälla för det nya kombinationsstödet. Med hänsyn till att stödet omfattar andra verksamheter än jordbruk bör dock beslutsfunktionen läggas på länsstyrelsen.

Ett kombinationsstöd i Norrlands inland kommer i stor utsträckning att användas för investeringar i turiststugor. Med hänsyn till de stora materialkostnaderna och till att det ofta krävs investeringar i mer än en stuga föreslås bidrag upp till 100 000 kr. kunna utgå vid varje enskilt investerings-tillfälle.

Ett liknande förslag från Älvdalens kommun har med tillstyrkan överlämnats till regeringen av länsstyrelsen i Kopparbergs län.

6 Föredraganden

Genom beslut av riksdagen i december 1977 (prop. 1977/78: 19, JoU 1977/78: 10, rskr 1977/78: 103) antogs nya riktlinjer för jordbrukspolitiken, m. m. Därvid underströks bl. a. att jordbrukspolitiken borde ges en sådan inriktning att jordbruket och därtill knutna verksamheter kan medverka i en aktiv regionalpolitik. Denna målsättning har särskilt kommit till uttryck vid utformningen av rationaliseringsstödet. Det framhölls att de statliga rationaliseringsinsatserna bör anpassas till de regionala och lokala förhållandena och att rationaliseringspolitiken på så sätt blir ett viktigt instrument för regionalpolitiken. Särskilt borde beaktas att jordbruk kan ingå som en del i en kombination av flera yrken och sysselsättningar, vilka tillsammans ger en fullgod familjeförsörjning.

Helhetssynen på det kombinerade jord- och skogsbruksföretaget har tydligt markerats i de nya reglerna för rationaliseringsstöd. Bedömningen av om ett företag är utvecklingsbart och brukaren därmed berättigad att få stöd kommer i fortsättningen att avse hela det kombinerade företaget. Det kommer att innebära ökade möjligheter att lämna stöd till företag i skogs- och mellanbygder där skogsdelen kan dominera.

Det allmänna rationaliseringsstödet till jordbruket, som börjar tillämpas den 1 juli 1978, har i huvudsak formen av statliga kreditgarantier. Detta stöd har kompletterats med ett regionalt rationaliseringsstöd i form av bidrag för inre rationalisering till jordbruk i norra Sverige. I sitt betänkande (SOU 1977: 17) Översyn av jordbrukspolitiken föreslog 1972 års jordbruksutredning att det därtöver skulle utgå ett särskilt regionalpolitiskt jordbruksstöd i sysselsättningsvaga områden. Vid remissbehandlingen framkom många nya synpunkter på utformningen av ett sådant stöd varför jag fann det angeläget att göra en överarbetning i syfte att öka stödets effektivitet från regionalpolitisk synpunkt. Jag anmälde också i nyssnämnda proposition att jag avsåg att föreslå regeringen att senare under 1977/78 års riksmöte förelägga riksdagen en särskild proposition i frågan. Jag återkommer nu i ärendet.

Den starka befolkningsomflyttning som förekommit under de senaste decennierna har lett till att betydande områden av vårt land har en så gles befolkning att det är svårt att upprätthålla normala samhällsfunktioner. Situationens allvar framgår inte av befolkningstalen för regioner och hela kommuner. Sådan statistik innefattar tätorter som i allmänhet kunnat bibehålla eller öka sitt invånarantal samtidigt som den kringliggande glesbygden har avfolkats i hastig takt. Läget försvåras av den allt snedare åldersfördelningen i dessa glesbygder, vilken medför att födelsetalen blir mycket låga och befolkningens medelålder allt högre. Om det skall bli möjligt att upprätthålla en rimlig samhällsservice i dessa områden och för den bofasta befolkningen möjliggöra en med andra grupper likvärdig social standard, är det nödvändigt att genom aktiva åtgärder hindra fortsatt utglesning och söka åstadkomma en befolkningstillväxt.

För att få till stånd en positiv utveckling i utpräglade glesbygder krävs en aktiv regionalpolitik som tar till vara alla realistiska sysselsättningstillfällen. Därvid måste enligt min mening de areella näringarna spela en huvudroll. Det kombinerade jord- och skogsbruksföretaget är i dessa bygder en naturlig bas för sysselsättningen. Det är dock angeläget att samhället kan gå in och stödja kompletterande verksamheter, som kan bidra till att ge ett stabilt försörjningsunderlag för så många som möjligt. Inte minst viktigt är att skapa sysselsättningstillfällen för den kvinnliga arbetskraften. Mot denna bakgrund får jordbruksutredningens förslag om ett särskilt regionalpolitiskt jordbruksstöd anses ha en alltför begränsad räckvidd. Denna uppfattning framkom också vid remissbehandlingen. Investeringar enbart i jordbruksdelen i ett företag i dessa bygder torde i de flesta fall inte ge full sysselsättning. Ett sammanförande av den tillgängliga åkermarken till ett fåtal enheter skulle leda till en alltför stark utglesning. Därför bör stödformen vidgas till att avse även andra verksamhetsgrenar, som kan kombineras med jordbruk-skogsbruk.

Jag vill här också nämna att delegationen för glesbygdsfrågor i skrivelse till regeringen har föreslagit att stöd införs för upprustning och nyuppförande av stugor för uthyrning. Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar delegationens förslag utan crinran. Rekreatjonsberedningen anser att ett villkor bör vara att stugorna används för korttidsuthyrning. Vidare har länsstyrelsen i Västerbottens län i skrivelse till regeringen begärt att ett kombinationsstöd införs för att utveckla företag som bygger på flera olika verksamheter.

Jag vill erinra om att riksdagen år 1976 beslutade om särskilda statliga stödinsatser med syfte att på sikt bibehålla och ge sysselsättning åt en bofast befolkning i skärgårdarna (prop. 1975/76: 88, JoU 1975/76: 34, rskr 1975/76:256). Erfarenheterna av detta skärgårdsstöd är goda. Stöd kan utgå till verksamheter som bedrivs vid s. k. skärgårdsföretag och kan avse inte bara jordbruk, skogsbruk och fiske utan även t. ex. hantverk, småindustri, varvsrörelse, turism och förädlingsindustri. Regeringen avser att våren 1979 lägga fram förslag rörande regionalpolitiken bl. a. på grundval av de förslag som sysselsättningsutredningen kommer att lägga fram. Därvid kommer frågan om de särskilda regionalpolitiska stödåtgärder som erfordras i de utpräglade glesbygderna att behandlas i ett sammanhang.

Efter samråd med chefen för industridepartementet förordar jag dock att ett särskilt regionalpolitiskt motiverat stöd redan fr. o. m. den 1 juli 1978 skall kunna utgå i vissa glesbygder för att stimulera investeringar i jord- och skogsbruksföretag samt i verksamheter, som kan ingå som en del i en yrkeskombination vid sådana företag. I avvaktan på den samlade prövning av behovet av åtgärder i glesbygderna som kommer att göras i samband med regeringens förslag om regionalpolitiken våren 1979 anser jag att detta stöd bör begränsas till verksamheter som primärt har anknytning till jord- och skogsbruksföretag vartill bör räknas även trädgårdsodling, fiske och

renskötsel. Stödet bör ha till syfte att främja sysselsättningen för såväl manlig som kvinnlig arbetskraft och kunna utgå i de delar av vårt land där förutsättningarna för ett livskraftigt näringsliv är mindre goda och där som följd härav befolkningen i aktiv ålder minskar starkt. Också från naturvårdssynpunkt är ett stöd av detta slag av intresse bl. a. därför att det kan öka möjligheterna att hålla landskapet öppet. Det särskilda stödet bör ges beteckningen särskilt stöd till lantbruksföretag m. m. i vissa glesbygder. Jag vill framhålla att det kan bli anledning att i samband med utformningen av regeringens förslag rörande regionalpolitiken ompröva omfattningen av och reglerna för detta särskilda stöd i syfte att få till stånd en önskvärd likformighet i fråga om de regionalpolitiska insatserna.

Jag övergår nu till att behandla vilken omfattning det särskilda stödet bör ha och vilka villkor som bör gälla.

Avsikten med det särskilda stödet till lantbruksföretag m. m. i vissa glesbygder bör som jag nyss har framhållit vara att främja sysselsättningen i de delar av vårt land där förutsättningarna för ett livskraftigt näringsliv är mindre goda och där som följd härav befolkningen i aktiv ålder minskar starkt. Som villkor för stöd bör därför, som jordbruksutredningen har föreslagit, gälla att det från allmän synpunkt är angeläget att området hålls befolkat och att det inte finns tillräckliga sysselsättningsmöjligheter inom rimligt s. k. pendlingsavstånd. Sådana områden finns företrädesvis i de s. k. skogslänen. Även inom landet i övrigt kan mindre sådana områden förekomma, exempelvis vissa kommuner eller delar därav. Det är naturligt att områdesavgränsningen görs inom ramen för länsplaneringen och utifrån en regional bedömning av varje områdes sysselsättnings- och servicemöjligheter. De områden som har de största problemen med sysselsättning och service bör först komma i fråga för stöd.

Stödverksamheten bör sålunda omfatta områden av utpräglad glesbygdskaraktär av det slag som främst förekommer inom det inre stödområdet. Områden med likartade förhållanden och problem kan emellertid finnas även utanför det inre stödområdet. Frågan om avgränsningen av stödområden för regionalpolitiska insatser kommer att behandlas i den nyssnämnda regionalpolitiska propositionen.

Enligt jordbruksutredningen bör lantbruksstyrelsen godkänna de områden som kan komma i fråga för stöd. Eftersom stödet enligt vad jag nyss har sagt bör ges en bredare inriktning än vad utredningen har föreslagit bör det ankomma på länsstyrelserna att efter beredning och förslag av lantbruksnämnd och efter samråd med resp. kommun besluta om områdesavgränsningen inom inre stödområdet. En generell tillämpning av stödet inom det inre stödområdet är således inte avsedd.

Efter framställning av resp. länsstyrelse bör regeringen kunna besluta att även företag inom kommun eller del därav utanför det inre stödområdet skall kunna komma i fråga för stöd.

Det är angeläget att insatserna kan komma till stånd utan dröjsmål. Krav

på att en särskild plan skall upprättas över de åtgärder m. m. som bör vidtas inom ett område bör därför inte ställas upp. Stödet bör emellertid ges på ett sådant sätt att det står i samklang med de riktlinjer för utvecklingen i länen som ges i länsplaneringen och i andra länsplaner för olika samhällssektorer.

Stödet bör inriktas mot företag som har förutsättningar att bestå på sikt. Även andra företag som under viss, inte alltför begränsad tid kan ge innehavaren full sysselsättning och godtagbar försörjning bör emellertid kunna få stöd. Förutsättningarna för att driva företag i de områden som här kan komma i fråga är sådana att man vanligen får räkna med att även små företag, t. ex. enmansföretag, måste ha olika verksamhetsgrenar för att ge full sysselsättning. Många gånger är också sysselsättningen i och inkomsten från det egna företaget begränsad i förhållande till inkomst och sysselsättning vid sidan härav, exempelvis skogsarbete i annans skog. Även sådana företag bör kunna erhålla stöd. Exempel på verksamheter som kan bedrivas i kombinerade företag är jordbruk, trädgårdsodling, skogsbruk, rennäring, fiske, fiskodling, stuguthyrning, tillsynsuppgifter, servicearbeten, hantverk m. m.

Stödet bör inriktas på företag som ger sysselsättning och tillfredsställande utkomst åt den bofasta befolkningen i området. Detta förutsätter i regel att den som äger företaget är bosatt i området.

Som jag tidigare har anfört är det särskilt angeläget att åstadkomma nya arbetstillfällen för den kvinnliga arbetskraften i glesbygden. Man kan utgå ifrån att stödet i många fall kommer att avse investeringar som syftar till att ge heltidssysselsättning eller kompletterande sysselsättning för hustru eller samboende. I sådana fall är det lämpligt att hon står för ansökan om stöd.

Det är angeläget att de planerade verksamheterna blir ändamålsenliga med hänsyn till resp. företags och företagarfamiljs förutsättningar. Därför bör en plan över företagets drift upprättas. Planens omfattning bör anpassas efter behovet i varje enskilt fall. Den bör dock innehålla uppgifter om investeringens storlek, beräknade inkomster och utgifter, beräknad arbetsåtgång samt beräknat överskott till levnadsomkostnader. Sökanden bör vidare ha personliga förutsättningar att genomföra med stödet förenade åtaganden.

I försörjningsunderlaget bör inräknas intäkter från såväl samtliga verksamheter i företaget som bestående förtjänstmöjligheter utanför företaget. Även sådan kompletterande sysselsättning bör i huvudsak vara förlagd inom det område i vilket stöd kan utgå. Det sistnämnda hindrar naturligtvis inte att andra familjemedlemmar kan ha heltidssysselsättning utanför området.

Kravet på lönsamhet och kontantöverskott bör inte sättas alltför högt. Ett krav måste dock vara att de som berörs av stödet kan väntas få sina levnadsomkostnader täckta.

Ett villkor för att komma i åtnjutande av stödet bör vara att annat statligt

stöd för samma ändamål inte utgår till företaget. Efter samråd med chefen för handelsdepartementet vill jag i detta sammanhang framhålla att stödet inte bör omfatta kommersiell service då stöd till sådan verksamhet redan utgår enligt förordningen (1973: 608) om statligt stöd till kommersiell service i glesbygd. Riksdagen har också nyligen beslutat att bygga ut detta stöd fr. o. m. den 1 juli 1978 (prop. 1977/78: 8, NU 1977/78: 14, rskr 1977/78: 43).

Ett av syftena med stödet är att vidmakthålla sysselsättning och befolkning inom områdena. Det är därför angeläget att ta till vara alla sysselsättningsstillfällen som jordbruket och skogsbruket kan ge ensamt eller i kombination med andra näringsgrenar. Alla jordbruksföretag inom berörda områden får från den utgångspunkten betraktas som utvecklingsbara, dock inte i den mening som kommer att gälla vid prövning av stöd till jordbrukets rationalisering. Begreppet begränsat utvecklingsbara jordbruksföretag blir därmed inte aktuellt inom dessa områden. För jordbrukets vidkommande kommer därför stöd att lämnas enligt det ordinarie rationaliseringsstödet till företag som i dess mening är utvecklingsbara. I övrigt kommer förevarande stöd att bli tillämpligt.

Villkoren för stöd bör i övrigt vara i huvudsak desamma som gäller enligt förordningen (1976: 208) om statligt stöd till skärgårdsföretag. Stödet bör kunna utgå i form av statlig kreditgaranti för lån och som statsbidrag i form av avskrivningslån.

Kreditgaranti bör utgå till sådana investeringar som behövs för att de i företaget ingående verksamheterna skall kunna bedrivas ändamålsenligt. Länegaranti bör kunna lämnas intill ett belopp som motsvarar den godkända kostnaden för åtgärden. Som säkerhet bör fastighets- eller företagsinteckning godtas. Vid ägarbyte bör omprövning av stödet ske. Amorteringstiden bör bestämmas med hänsyn till den ekonomiska livslängden för investeringsobjektet. För byggnader bör amorteringstiden uppgå till högst 30 år. För lån till övriga investeringar bör amorteringstiden vara högst 15 år. Regeringen bör kunna bemyndiga lantbruksstyrelsen att biträda ackord och eljest efterge statens rätt på grund av garantiåtagande för lån till lantbruksföretag m. m. i vissa glesbygder.

Statsbidrag i form av avskrivningslån bör kunna utgå med högst 50 % av godkänd kostnad för investeringar i byggnader, anläggningar samt i fasta maskiner. Vidare bör bidrag kunna utgå för istandsättning av åkermark. Bidrag bör inte kunna utgå till investeringar i sådana objekt som lätt kan avyttras. Bidraget bör maximeras till 75 000 kr. per företag. Om särskilda skäl föreligger, exempelvis i samband med relativt omfattande investeringar av stor betydelse för sysselsättningen, bör bidrag kunna utgå med högst 125 000 kr. Bidrag bör inte utgå, om bidragsbeloppet skulle understiga 2 500 kr. Som villkor bör gälla att produktion och sysselsättning upprätthålls under avskrivningstiden på minst den nivå som ligger till grund för ansökan. Vad gäller stöd till uthyrningsstugor bör, som glesbygdsdelegationen

har föreslagit, bidrag utgå med högst 20 000 kr. per stuga. Vidare bör som villkor uppställas att stugorna används för korttidsuthyrning på öppna marknaden. Uthyrning bör ske genom regionalt, kommunalt eller annat förmedlingsorgan som kan säkerställa en sådan användning av stugorna.

Statsbidrag bör inte kunna beviljas, om företagaren ensam eller tillsammans med annan familjemedlem disponerar likvida tillgångar eller inkomster av sådan omfattning att bidrag framstår som obehövligt.

Administrationn av stödet bör på samma sätt som för skärgårdsstödet handhas av lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna. Samma former för samråd mellan berörda länsorgan som föreskrivs i förordningen (1976:208) om statligt stöd till skärgårdsföretag bör därvid gälla. Vad beträffar stöd till uthyrningsstugor bör samråd ske med regionala rekreations- och turistorgan.

Jag beräknar medelsbehovet till 10 milj. kr. för vardera bidrag och lånegarantier. För administrationen av stödet beräknar jag att lantbruksnämnderna för budgetåret 1978/79 behöver förstärkas med resurser motsvarande 400 000 kr., vilket belopp bör ställas till lantbruksstyrelsens förfogande genom överskridande av tionde huvudtitelns förslagsanslag Lantbruksnämnderna.

För ändamålet bör på statsbudgeten under tionde huvudtiteln anvisas ett nytt förslagsanslag benämnt Särskilt stöd till lantbruksföretag m. m. i vissa glesbygder. Eventuella förluster i lånegarantigivningen bör täckas från detta anslag.

7 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för särskilt stöd till lantbruksföretag m. m. i vissa glesbygder,
2. medge att under budgetåret 1978/79 statlig kreditgaranti för lån till lantbruksföretag m. m. i vissa glesbygder beviljas med sammanlagt högst 10 000 000 kr.,
3. medge att under budgetåret 1978/79 statsbidrag till lantbruksföretag m. m. i vissa glesbygder beviljas med sammanlagt högst 10 000 000 kr.,
4. medge att regeringen eller efter regeringens bemyndigande lantbruksstyrelsen får biträda ackord och eljest efterge statens rätt på grund av garantiåtagande för lån till lantbruksföretag m. m. i vissa glesbygder,
5. till *Särskilt stöd till lantbruksföretag m. m. i vissa glesbygder* för budgetåret 1978/79 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 10 000 000 kr.

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

